

Научни приноси на трудовете

(авторска справка)

Приноси с оригинален характер

1. Селекционирани и официално признати два нови сорта сливи от вида *Prunus domestica* L.– “Синева” - *сертификат № 10932* от 28.02.2011г., и “Улпия” - *сертификат № 10931* от 28.02.2011г. (публ. 11,16, 17).
2. За целите на селекцията при сливата (*Prunus domestica* L.), чрез проучване на голям набор от родителски комбинации, са установени донори за фертилност, за покълване на семената, за родовитост и едрина на плодовете (публ. 12, 13,14).
3. Създаден е богат хибриден фонд от слива, с участието на сортове донори на толерантност или свърхчувствителност към вируса на шарката (публ. 9,15,17,20).
4. Отбрани и в процес на конкурсно изпитване са сливови елити с добро качество на плодовете и проявяващи устойчивост или високо ниво на толерантност към вируса на шарката, при естествен фон на инфекция (публ. 21).
5. За целите на селекцията при кайсията (*Prunus armeniaca* L.), експериментално са установени донори за фертилност, чрез проучване на богат набор от родителски комбинации (публ. 35).
6. Създаден е богат хибриден фонд от кайсия, с участието на донори за устойчивост към шарката. С помощта на молекулярни анализи (асистирана селекция с маркери), са отбрани хибриди с фактор за устойчивост към шарката, което е предпоставка за създаване на нови устойчиви сортове (публ. 38).
7. Проучен е плододаващия хабитус при сливови сортове, въз основа на което са определени три групи: сортове основно плододаващи върху

- млада скелетна дървесина; сортове плододаващи предимно върху 3-4 годишна скелетна дървесина и сортове плододаващи равномерно върху цялата скелетна дървесина. Изследванията са основа за прилагане на подходящи резитби за съответните групи сортове (публ. 5,20).
8. Проучен е вирусния статус на голям брой сортове от видовете *P.domestica* L., *P.salicina* Lindl. и *P.cerasifera* Ehrh., отглеждани в агро - биологичните условия на два района - Дряново и Пловдив. Установено е високо ниво на вирусна инфекция в тези важни сливопроизводителни райони (публ. 7,8,25,31,43,55).
  9. Проучени са соматклонове, получени от листни регенеранти на “Кюстендилска синя слива”. Установено е различие по отношение на растежен хабитус, оцветяване на едногодишна дървесина, форма на листа и чувствителност към шарката (публ. 64).
  10. Експериментално е доказано, че вирусът на шарката не се пренася чрез семена, което има важно значение за производството на овощен посадъчен материал (публ. 1).
  11. Доказано е, че сливовата подложка “Доцера б”, селектирана като устойчива на шарка, при агро – биологичните условия в района на Пловдив се проявява като слабо чувствителна, а прасковените “Гарнем” и “Гриинпак” като средно чувствителни (публ. 23).
  12. Доказана е ефективността на минералното масло Ultrafine НМО (прилагано през вегетацията), за контрол на векторите на шарката и разпространението на болестта в овощни питомници (публ. 3,37,51,61,62,63,65,66,67).
  13. За първи път у нас е идентифициран рекомбинантен щам на вируса на шарката при праскова, в района на Югозападна България (публ. 2).
  14. За първи път на територията на Института по овощарство – Пловдив, е извършен мониторинг на листни въшки. Определени са 39 вида, от

които 10 са известни като вектори на шарката. От векторите най-много представители са идентифицирани от вида *Hyalopterus pruni* complex - 47.5% и *Phorodon humuli*- 38.7%. Установени са два пика в популациите на листните въшки: през юни и през октомври (публ. 3,61,62,63,65,66,67).

Приноси с потвърдителен характер

- 15.Извършен е преглед и анализ на европейските селекционни програми при слива, праскова и кайсия с цел подобряване на селекционните програми в Института по овощарство (публ. 18,20,27,38,41,47).
- 16.Потвърдена устойчивостта на сорта “Йойо” към шарка, при агро - биологичните условия на Пловдивски район (публ. 22).
- 17.Установено е, че масата на плодовете при сливовите сортове е по-вариабилен показател от размерите им, което трябва да се има предвид при определянето на качеството. За ранозреещите сортове е разкрита тенденция на положително влияние на по-високите температури през май и юни, върху размера и масата на плодовете, а за по-късно зреещите на валежите през юли и август върху същите показатели (публ. 56).
- 18.Установен е минералния състав на различни части от сливови и джанкови дървета, с оглед определяне на параметри свързани с минералното хранене. Данните може да се използват за изготвяне на препоръки за торене, след листна диагностика на двата овощни вида (публ. 41).
- 19.Проучен е химичния състав и е определен сензорния профил на сливови и кайсиеви плодове, с което са обогатени характеристиките на проучваните сортове (публ. 4,20,33,34,39,52).
- 20.Извършено е класифициране на късни сортове череши, според параметрите от биометричния анализ на плодовете им (публ.28).

Приноси за практиката

21. Проучени са голям брой сливови, кайсиеви и прасковени сортове по отношение на основни биологични и стопански характеристики и са направени препоръки за внедряване в производството на най-добрите от тях (публ. 4,10,20,33,34,39,43,46,52).
22. Проучени са вегетативните прояви в питомник на новите перспективни сливови и прасковени подложки “Доцера 6”, “Гарнем” и “Гриинпак” (публ. 48).
23. Установена е чувствителността на сливови, кайсиеви и джанкови сортове към късни зимни и ранни пролетни мразове (публ. 20, 24,26).
24. Проучен е типът и възрастта на плододаващата дървесина, като елементи от архитектурата на овощното дърво при ябълка, череша и слива и са посочени характеристики на отделните групи сортове, с препоръки за подходяща резитба за формиране и плододаване (публ. 40).
25. Проучено е влиянието на почвени и листни хербициди върху микрорастения и млади насаждения от праскови и кайсии (публ. 30,32,57,59).
26. Принципи и правила за интегрирано плодово производство на семкови плодове са систематизирани и адаптирани към българските условия (публ. 72).
27. Направен е обзор за състоянието на болестта шарка в България и са посочени начини за нейния контрол (публ. 7,8,73,78,79).
28. Разработена е стратегия за развитие на овощарството и зеленчукопроизводството в Република България за периода 2009-2013г., под егидата на Министерството на земеделието и Селскостопанска академия (публ. 69).
29. Разработени са информационни и обучителни материали свързани с производството на сертифициран овощен посадъчен материал,

архитектура на овощното дърво, помологична и стопанска характеристика на сливови, кайсиеви и прасковени сортове (публ. 68, 70,71,74,75,76,77,80,82,83,84).

30.Изследвано е състоянието и значението на местните овощни генетични ресурси за съвременното овощарство, като са посочени основни методи за тяхното опазване и изучаване (публ. 6,44,49,58,81).

04.06.2014г.

В.Божкова